

Opinnäytetyö (YAMK)

Kulttuuriala

Luova tuottaja

2017

Mari Rytönen

VUOSI NUORUUDESTANI

– tapaustutkimus luovan tuottajan rooleista

Mari Rytönen

VUOSI NUORUUDESTANI

tapaustutkimus luovan tuottajan rooleista

Tässä tutkimuksessa tarkastellaan luovan tuottajan työnkuvaa, osaamistarpeita, ja tuottajan nykyisiä ja mahdollisia rooleja. Työuran ja työn käsitteiden muuttuessa myös tuottajuus on muutoksessa. Tuottaja rajapinnoilla toimivana kohtauttajana voi olla hyvin merkittävänä toimijana tulevaisuuden työmarkkinoilla.

Tämän tapaustutkimuksen aineisto on kerätty tutkimalla viittä eri hanketta, joissa kirjoittaja on toiminut luova tuottaja -opintojen lukuvuoden aikana, sekä haastatteleamalla hankkeissa muissa rooleissa toimineita.

Tuottajuutta tarkasteltaessa hankkeiden kautta olennaisiksi taidoiksi nousivat liiketaloudelliset taidot, ja ominaisuuksina tärkeitä olivat joustavuus, paineensietokyky ja epävarmuuden hyväksyminen. Haastatteluissa esiin nousivat liiketaloudelliset kyvyt, luovan prosessin käsittäminen ja tietynlainen positiivinen, rakentava asenne.

ASIASANAT:

luova tuottaja, roolit, kvalitatiivinen tutkimus, tapaustutkimus

MASTER'S THESIS THESIS | ABSTRACT

TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Creative producer

2017 | 29

Mari Rytönen

PRODUCER, INTERRUPTED

Case study of the roles of a creative producer

This study examines the job descriptions, skill sets, and current and future roles of a creative producer. As the very concepts of labor and career are in transition, also the role and the definition of a producer are undergoing a process of redefinition. A producer who interacts on the interfaces of different systems may occupy important roles in the future.

The data for this case study was collected by examining five different projects in which the researcher operated during their studies of Master of Arts and Culture, Creative producer. Data was collected also by interviewing other actors in the aforementioned projects.

Studying the concept of a producer from the point of view of the projects, the most important skills were related to economics and commerce, and the most useful qualities were flexibility and the abilities to endure stress and uncertainty. The interviewees also appreciated strong financial knowledge, understanding of a creative process, and a positive, constructive approach.

KEYWORDS:

creative producer, roles, qualitative methods, case studies

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO.....	5
2 TUOTTAJAN ROOLIT JA TEHTÄVÄT.....	7
3 TAPAUSTUTKIMUKSELLA YTIMEEN.....	11
4 HANKKEET.....	13
4.1 Kohtaamisten kartta.....	13
4.2 Tatu ja Sote — taiteen tuotanto hyvinvointityössä.....	14
4.3 “En nää enää nenää” — animoitu musiikkivideo.....	16
4.4 Nykytaidetta virtuaalisessa todellisuudessa.....	16
4.5 Seikkisrock.....	17
4.6 Muita tehtäviä ja tendenssejä.....	17
5 HAASTATTELUT.....	19
5.1 Suvi Solkio.....	19
5.2 Leeni Sauvola.....	20
5.3 Anni Nykänen.....	21
5.4 Eero Merimaa.....	21
5.5 Petri Katajarinne.....	22
5.6 Yhteistä haastatteluille.....	23
6 YKSI KUVA KULTTUURIOSAAJUUDESTA.....	25
7 LOPUKSI.....	27
LÄHTEET.....	28

1 JOHDANTO

Tämä artikkeli käsittelee luovan tuottajan työnkuvaa. Tarkemmin ottaen seuraavia kysymyksiä: Mitä tuottaja tekee? Millainen tuottaja on hyvä? Missä muualla tuottaja voisi toimia? Tutkimus on tapaustutkimus, jonka aineisto on kerätty havainnoimalla ja reflektoidulla työtehtäviäni eri projekteissa luova tuottaja -opintovuoden ajalta, sekä haastatteleamalla henkilöitä, joiden kanssa työskentelin kuluneen vuoden aikana.

Tutkimuksen tavoittena on kartoittaa sekä jo olemassaolevia tehtävänkuvia ja toimintatapoja että mahdollisia tulevaisuuden työkuviota - millaisia ominaisuuksia ns. kenttä tuottajassa arvostaa ja tarvitsee.

Valitsin tutkimukseni aiheen monestakin syystä. Metropolia Ammattikorkeakoulu toteutti vuosina 2009—2012 Tuottaja2020-hankkeen, joka kartoitti tulevaisuuden tuottajan tuotantoverkoston, haasteita ja koulutustarpeita. Hankkeen loppuraportissa Tuottaja2020-hankkeen ohjausryhmän puheenjohtaja, Työ- ja elinkeinoministeriön ylitarkastaja Petra Tarjanne toteaa, että isot muutokset tapahtuvat nyt vuosissa eikä enää vuosikymmenissä, ja peräänkuuluttaa, että hankkeessa havaittujen ilmiöiden vaatimat muutokset siirretään “tämän päivän toimintaan niin koulutuksessa kuin ammatillisessa kehityksessä” (Tarjanne 2012, 34). Tämä tutkimus ei ota kantaa koulutuksen sisältöön tai siihen, vastaako se hankkeessa havaittuihin ilmiöihin, vaan näkee koulutuksen lähinnä tutkimuksen mahdollistavana ympäristönä.

Turun ammattikorkeakoulun Luova tuottaja -koulutusohjelma on tätä kirjoittaessa tuottanut pian kaksi vuosikurssillista medianomeja (yamk) (tai muita kulttuurialan ylemmän AMK-tutkinnon suorittaneita tuottajia). Koulutusohjelma on siis hyvin uusi, ja lienee osaltaan vastaus tarpeisiin, jotka havaittiin Tuottaja2020-hankkeessa. Tarkastelen tässä tutkimuksessa siis sitä, ovatko luovan tuottajan työtehtävät nyt, viisi vuotta selvityksen jälkeen, sellaisia kuin hankkeessa havaittiin, tai matkalla siihen suuntaan. Tarkastelen myös yhteistyötahojen tarpeita.

Toimin opintovuoteni aikana useissa eri hankkeissa eri rooleissa, ja tätä tutkimusta varten olen poiminut valikoimasta viisi erilaista tuottajaroolia. Esittelen käsittelyluvussa nämä hankkeet ja roolini niissä, ja vertaan niitä erityisesti Tuottaja2020-hankkeen löydöksiin, kuten myös Nina Luostarisen Kulttuurituotannon koulutusohjelman YAMK -lopputyönään vuonna 2010 tekemään kattavaan tutkimukseen tulevaisuuden tuottajan

tehtävistä. Omien kokemusteni lisäksi haastattelin jokaisesta projektista yhteistyökumppania. Heidän kanssaan pohdimme keskustelemalla tuottajan merkitystä, tarvittavia taitoja ja sitä, missä tilanteissa tuottajasta olisi hyötyä.

Tutkimukseni viitekehyksen ja tietoperustan muodostavat aiemmat tuottajan toimenkuvasta tehdyt kartoitukset ja tulevaisuuden skenaariot. Näistä tärkeimpinä lähteinä on Metropolia Ammattikorkeakoulun Tuottaja2020-hanke, joka päättyi 2012, ja Nina Luostarisen *Tuottaja telakalla — havaintoja mahdollisuuksista toimialojen rajapinnoilla* (2010). Oman tutkimukseni aineiston olen kerännyt elokuun 2016 ja kesäkuun 2017 välisenä aikana tarkastelemalla ja havainnoimalla omia työtehtäviäni sekä haastatteluilla. Kyseessä on siis tapaustutkimus, joka kartoittaa sekä luovan tuottajan työtehtäviä vuonna 2017, että yhteistyötahojen nykyisiä ja tulevia tarpeita. Tutkimuksen tuloksia voi hyödyntää ainakin tuottajaksi harkitseva — onko minusta tähän ja kiinnostaako minua edes tällainen?

2 TUOTTAJAN ROOLIT JA TEHTÄVÄT

Tuottaja on henkilö, joka vastaa tuotantojen ja tapahtumien kokonaisuudesta ja huolehtii hyvin pitkälti myös rahoituksesta. Tuottajalta vaaditaan monialaista osaamista ja toisaalta asiakkaan sekä loppukuluttajan tarpeiden ja vaatimusten tunnistamista ja ymmärtämistä. Kulttuuri- ja luovat alat ovat suuren muutoksen keskellä, jonka seurauksena tuottajien liiketoimintaan, yritysten verkostoihin ja myös kulttuurivientiin liittyvää osaamista täytyy lisätä. (Tarjanne 2012, 34.)

Selvittääkseni mitä tuottaja tekee ja mitä tuottaja voisi tehdä, on ensiksi määriteltävä se, mitä tuottaja on. Mielestäni Tarjanteen kiteytys on erinomainen, joskin se hyvin tyypillisesti jatkuu välittömästi ajatukseen tulevaisuudesta ja siitä, mitä muuta tuottajan tulisi olla kuin mitä hän jo on.

Opetus- ja kulttuuriministeriön kulttuuriasianneuvos Kirsi Kaunisharju kommentoi Tuottaja2020-hankkeen loppuraportissa tuottajuutta seuraavasti: "Kulttuurituotannon ja -tuottajien keskeisin rooli on ollut pitkään työskennellä kulttuurialan sisällä ja keskittyä kulttuurin ytimeen" (Kaunisharju 2012, 13). Kaunisharju näkee tämänmuotoisen työskentelyn jatkuvan edelleen, mutta näkee jatkossa tarvittavan erilaisia tuotantoja ja tuottajia uudenvälisiin tehtäviin. "Uusia mahdollisuuksia voi tuoda yhteistyö ja liiketoiminnan kehittäminen muiden alojen kanssa." (Kaunisharju 2012, 13.) Kaunisharju peräänkuuluttaa tuottajuuteen yhä vahvempaa markkinointia, myyntiä ja jakelua, kuten myös liiketoiminnan kehittämistä kansainvälisille tasoille.

Luostarinen pohtii tutkimuksessaan tuottajuutta yhteistyötahojen näkökulmasta. "Tuottaja voidaan nähdä yritysten luovuus- ja kulttuuripitoisuuden kasvattajana immateriaalisen hyödyn ja merkitysten kautta" (Luostarinen 2010: 11). Samaan aikaan tuottajien ammattikentän olemassaolo näyttäisi haastatteluaineiston perusteella olevan vielä melko tuntematon, minkä takia rajapintatoiminnan mahdollisuuksia on vaikea nähdä. (ibid., 12.)

Luostarinen löytää tutkimuksessaan tuottajille ja tuottajuudelle tärkeitä tehtäviä: "Tuottaja ei siis toteuta itse palveluita, vaan hänen tehtävänä on hakea markkinoilta ne tarpeet, joihin uudenlaisia palvelumalleja tai tuoteinnovaatioita kaivataan ja etsiä luovan alan yrittäjistä ja muista kulttuuri- ja taidekentän verkostoista ne tahot, jotka kykenevät ja ovat motivoituneita kehittämään markkinoiden tarvitsemia tuotteita ja palveluita" (Luostarinen 2010, 15). Luostarinen näkee tuottajan muutenkin

vastuullisena toimijana. Hänen mukaansa tuottajan rooliin kuuluu auttaa muita aloja ymmärtämään ja hyödyntämään luovuutta, ja lisäksi puolustaa ja varjella sitä. Tuottajan on huolehdittava siitä, ettei kulttuuri- ja taidekentän osaajia pakoteta, huijata tai riistetä, vaan että he saavat uudenlaisia mahdollisuuksia toimeentuloon ja itsensäkehittämiseen uusien työtilaisuuksien kautta. (Luostarinen 2010, 20.) Luostarisen tutkimuksen mukaan tuottaja on kohtauttaja, muutos- tai luovuusagentti (ibid., 87), ja “muuttaa yritysten toimintakulttuuria sellaisen maaperän aikaansaamiseksi, jossa taiteilijoiden on mahdollista toimia” (Ibid., 88). Kuitenkin Luostarinen nimeää yhdeksi tutkimuksensa tärkeimmistä löydöksistä sen, ettei tuottajien olemassaoloa juuri tunnettu kulttuurialan ulkopuolella. Luostarisen mukaan luovan kentän osaajien käyttämiseen löytyi kiinnostusta, mutta tyypillisesti oletettiin, että välittäjänä ja luovien osaajien etsijänä olisi täytynyt toimia itse. (Ibid., 93.)

Tuottaja2020-hanke tuli kutakuinkin samoihin tuloksiin: Leena Björkqvist ja Katri Halonen määrittelivät tulevaisuuden tuottajan avarakatseiseksi tulkiksi, jonka toimenkuvaan kuuluu mahdollistajana toimiminen. Muita rooleja ja taitoja olivat organisaattorin, ihmisten yhdistämisen tehtävät, synergian luominen verkostoissa, kyky toimia tiimeissä erilaisten ihmisten kanssa, mahdollistaa yleisön vahvempi rooli tuotannoissa, verkostoitua myös muiden kuin toisten kulttuuritahojen kanssa ja manageroida taiteilijoita toimijoiksi myös näihin yhteisöihin. Tuottajan tärkeimmiksi ominaisuuksiksi nähtiin tulkin rooli, joka puhuu niin liiketalouden kuin taiteenkin kieltä. (Björkqvist & Halonen 2012, 37.)

Tuottaja2020-hankkeen toimenpide-ehdotuksiin luettiin se, että tuottaja tuottaa niin taidetta kuin yhteisöjäkin. Tuottajuudelle nähtiin hankkeen loppuraportissa kolme sfääriä: (a) taiteen tuottaja, joka toimii taka-alalla tukemassa taiteilijan ilmaisun matkaa yleisölle; (b) osallisuuteen tähtäävä tuottaja, joka avaa taiteen luomisprosessia yhteisölle ja rakentaa tilanteita, jossa eri osapuolet löytävät toisensa; sekä (c) tuottaja fasilitoijana, joka luo tilapäisyhteisöjä ja joukkoistaa. (Halonen 2012, 50-51.)

Luova tuottaja -koulutusohjelman esittelyssä peräänkuulutetaan henkilöitä, joilla on vahva tuotannollinen osaaminen ja motivaatio soveltaa osaamistaan kulttuurielämän uusiin tarpeisiin. Haku julistuksen mukaan “tarvitaan tekijöitä, jotka pystyvät joustavaan työskentelyyn uudenlaisissa toimintaympäristöissä ja moniammatillisissa ryhmissä” (Turku AMK 2017). Näiden määritelmien ja tavoitteiden mukaan tuottajuus on varsin laaja käsite ja vaatii varsin laajan osaamisalueen — sekä tietyn intohimoisen asenteen, joka ei laske työtunteja. Kuinka yhteisön voisikaan luoda arkisin kello 8-16?

Samaan aikaan kulttuuri- ja taidekentän toiminta perustuu suuresti vapaaehtoistyöhön. Kulttuuri- ja taidekentällä toimiminen koetaan mielekkääksi, minkä tähden alalla suostutaan toimimaan pientä tai jopa olematonta korvausta vastaan. Alalle palkkatyöhön pääseminen usein edellyttää sitä, että on tehtävä palkatonta työtä pätevyyden osoittamiseksi — ja verkostojen saamiseksi. (Iso-Aho & Soini 2012, 25.) Vuoden 2017 Täydenkuun tanssien taiteellinen johtaja Kirsi Törmi valitsi kuratoimiensa festivaalien teemaksi Hyvä elämä ja hyvinvointi, lähtökohtanaan nimenomaan taiteilijoiden hyvinvointi ja jaksaminen. Hän nosti keskusteltavaksi sen, mihin taiteilijat ja kulttuurialan toimijat suostuvat ja miksi. (Törmi 2017.)

On yleisesti tunnustettu seikka, että elämme yhteiskunnallista murroskautta, jossa teknologian tuottamien mahdollisuuksien ja muutosten myötä työn merkitys ja muoto muuttuvat. ”Toimeentulo on pystyttävä rakentamaan monista eri työtehtävistä”, ilmoitti pääministeri Juha Sipilä (kesk.) maan päämediassa (Helsingin Sanomat 2017), ja jatkoi: ”Tulevaisuudessa työ koostuu useista sirpaleista ja useista eri poluista. Nykyisen kaltainen työnkuva muuttuu merkittävästi.”

Myös Mira Lehti summaa korkeakoulutettujen työurien muuttuvan: ”Vakaiden työsuhteiden sijaan työntekijän aktiivinen työura rakentuu todennäköisemmin vaihtelevasta työrupeamien ja projektien ketjusta” (Lehti 2014, 5). Lehden mukaan työntekijöiltä odotetaan moniosaajuutta ja joustavuutta, mutta samaan aikaan toimeentulon jatkuvuus on epävarmaa. (ibid.) Lehti toimi projektipäällikkönä Vipua ja vetoa töhin! -projektissa, joka toteutettiin vuosina 2012–2014, ja joka pyrki tukemaan korkeakoulutettuja muuttuvassa työelämässä.

Poutanen määrittelee käsityksen urasta muuttuneen 1980–1990 -luvulla perusteellisesti: Aiempi byrokraattisen organisaation tarjoama yhtenäinen ja ennustettava elämänura työntekijän on nyt muuttunut ennustamattomaksi, oman yrittämisen ja elämänhallinnan kysymykseksi. Yksilö kantaa riskit yksin. (Poutanen 2014, 11.) Samaan aikaan Rouhelo määrittelee työelämän jatkuvasti kiihtyvien muutosten taustasyiksi globalisaation sekä tieto- ja viestintätekniikan kehityksen. Vanhoja ammatteja katoaa ja uusia ammatteja syntyy. Monet uudet ammatit vaativat Rouhelon mukaan perinteisten alojen rajojen ylittävää osaamista, ja uusia ammatteja syntyykin nimenomaan eri tieteenalojen välisille rajapinnoille. (Rouhelo 2014, 13.) Rouhelo myös uskoo, että ”työurien monimuotoistuminen ja epävakautuminen on tätä päivää ja tulevaisuutta” (Rouhelo 2014, 16).

Joustavat luovan alan ammattilaiset ovat tottuneet jo luovimiseen, ja koska innovaatiot mainitaan valtioneuvoston kärkihankkeista useammassakin (Valtioneuvosto 2017), on tuottajien idearikkaille verkostoille ja yhteistyökyvyille varmastikin tulevaisuudessa runsaasti kysyntää.

3 TAPAUSTUTKIMUKSELLA YTIMEEN

Tämän tutkimuksen luonne on kvalitatiivinen, ja se vertaa esimerkkitapauksiaan aiempiin, laajempiin tutkimuksiin aiheesta. Se tarkastelee induktiivisesti mitä yksi tapaustutkimus voi aiheesta todeta. Tutkimusstrategiaksi olen valinnut tapaustutkimuksen, jossa reflektoin työtehtäviäni ja roolejani tuottajana, sekä täydennän kokonaiskuvaa haastattelemalla yhteistyökumppaneitani. Tavoitteena tällä tutkimuksella on selvittää osaltaan luovan tuottajan työtehtäviä vuonna 2017 ja siitä eteenpäin.

Tutkimusaineistoni on siis tietyllä tavalla kahtiajakoinen: Ensiksi esittelen viisi projektia, jotka olen valinnut kattavaksi ja kuvaavaksi otannaksi projekteista, jossa toimin lukuvuoden 2016—2017 aikana tuottajan roolissa. Reflektoin rooliani, työnkuvaani ja tuotantoprosessia: mitä kaikkea tuottajan työnkuvaan kuuluu, ja mitä hänen täytyy osata? Pääasiallisena aineistona tässä reflektiossa on työpäiväkirjani ja muistiinpanoni hankkeiden ajalta.

Toinen puoli tutkimukseni aineistosta on sekin kvalitatiivinen: haastattelin eri alojen ammattilaisia, joiden kanssa olen työskennellyt vuoden aikana. Lähtökohtana haastatteluille toimi yhteistyö ensimmäisessä osiossa esitellyissä projekteissa tämän luova tuottaja (yamk) -koulutusvuoteni aikana. Näin ollen haastateltavilla on jossakin määrin kokemusta luovista tuottajista ja enemmän omasta alastaan, ja haastattelujen tavoitteena on myös arvioida näiden asiantuntijoiden kokemuksen pohjalta tuottajien rooleista nyt ja tulevaisuudessa.

Valitsin haastateltavat kattavasti eri rooleista hankkeissa saadakseni mahdollisimman monialaisia näkemyksiä tuottamisesta, tuottajan roolista ja siitä, millaisia tarpeita yhteistyötahoilla on. Luova tuottaja (kulttuurialan ylempi amk) -koulutuksen esittelyssä kerrotaan, että ”opinnoissa painotetaan verkostomaista tapaa tehdä tuottajan työtä. Verkostoissa toimiva tuottaja ei ole vain yhden alan tuotannon johtaja, vaan koordinaattori ja innovoija, joka kykenee johtamaan monialaisia projekteja ja hankkeita.” Tämänkin perusteella olen koonnut tutkimuksen aineistoksi erilaisia vuoden aikana työstämiäni projekteja ja haastateltavaksi erilaisia toimijoita. Haastattelujen rakenne seurasi pääpiirteittäin samaa mallia, vaikka toimialat ja roolit toisistaan poikkesivatkin.

Laadullisille tutkimuksille ominainen rakenne on aiemmista, tutkittavasta aiheesta tehdyistä tutkimuksista koottu taustoitus, empiirinen aineisto, ja tutkijan oma ajattelu ja päättely. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka, 2006.) Laadulliselle tutkimukselle tyypilliseen tapaan tämän tutkimuksen aineisto on kerätty haastatteluista, työpäiväkirjoista ja havainnoimalla.

4 HANKKEET

Haastattelin tätä tutkimusta varten viittä eri henkilöä, joiden kanssa toimin enemmän tai vähemmän yhteistyössä lukuvuoden 2016-2017 aikana eri hankkeissa. Seuraavissa kahdessa luvussa esittelen lyhyesti hankkeet, tarkastelen omaa rooliani ja tehtäviäni niissä, sekä käsittelen haastattelut peilaten niitä aiempiin tutkimustuloksiin tavoitteena tarkastella tuottajuutta ja tuottajan rooleja vuonna 2017.

Rajasin tutkimuksen aineiston Luova tuottaja (esim. medianomi, yamk) -koulutuksen kehittämishankkeen toteuttamiseen varatun aikarajan mukaan: elokuusta 2016 kesäkuuhun 2017. Valitsin viisi projektia, joissa olin erilaisissa rooleissa, ja pyrin valitsemaan eri taustaisia haastateltavia, jotta tuottajan yhteistyötahojen kirjoa saataisiin tarkasteltua kattavasti, ja tulevaisuuden tuottajan rooleja ja käyttötarpeita kartoitettua eri näkökulmista.

4.1 Kohtaamisten kartta

Kun aloitin opintoni Turun ammattikorkeakoulussa syksyllä 2016, Turun sarjakuvakerholle tuottamani yhteisötaideteos oli jo pitkällä. Kohtaamisten kartta oli yhteisötaidetyöpaja, joka oli osa Turun seudun kuntien kulttuuritoimijoiden Oikeesti jotakin -verkoston ja Taiteen edistämiskeskuksen yhteishanketta Sata kohtaamista Suomen 100-vuotisjuhlavuoden kunniaksi. Oma roolini Kohtaamisten kartassa oli varsin tyypillinen ja perinteinen tuottajan rooli. Yhdessä teoksen ideoijan, kuvataiteilija Anna Nummen, kanssa kirjoitimme apurahahakemuksen, jolla saimme teokselle rahoituksen. Haimme alun perin pienempää summaa, sillä aioimme järjestää Kohtaamisten kartta -työpajoja vain kolmessa kunnassa, mutta useampien kuntien kiinnostuttua teoksestamme toteutimme niitä Sata kohtaamista -hankkeeseen yhteensä 17 kappaletta.

Hankehakemuksen kirjoittaminen yhteistyössä Nummen kanssa sujui erinomaisesti — Nummen visio oli selkeä, ja muokkasimme ainoastaan työpajan rakennetta hieman helpommin toistettavaksi. Pedagogisista opinnoistani ja työkokemuksestani opetustyössä oli tässä hyötyä. Hankehakemuksen hyväksynnän jälkeen pääasiallinen

tehtäväni oli aikatauluttaa työpajat kaikkiin niitä tilanneisiin kuntiin, ja huolehtia tiedonkulusta työpajoja ohjaaville opettajille. Työpajojen jälkeen kartoista koostettiin julkaisu, joka julkaistiin myös hankkeen kotisivuilla. Hankkeen teoksista tehtiin myös kuntiin kiertävä näyttely. Näyttelyihin jokainen kunta sai kunnasta tehdyn kartan, tyhjän kartan näyttelyä katsomaan tulleiden osallistumistavarten, tehtäviä, sekä koostejulkaisun.

Työpajavaihe sujui erinomaisen tehokkaasti: Turun sarjakuvakerho vastasi rahaliikenteestä, ja riittävän ohjaajamäärän turvin pystyimme toimittamaan työpajan käytännössä aina sitä pyydettyä. Näyttelyihin valmistettava julkaisu sen sijaan olikin ajallisesti ja vaivaltaan paljon haastavampi osa kuin olimme odottaneet. Taittajaharjoittelijan ohjaaminen ja aikataulujen neuvottelemisen hänen kanssaan vei enemmän aikaa ja energiaa kuin olimme alunperin suunnitelleet. Tässä vaiheessa työtehtäväni muuttuivat ohjaustyöksi, oikoluvuksi, sisällöntuotannoksi ja ohjaustyöksi vielä enemmän. Koko projektiin hakuineen, työpajoineen ja viimeistelyineen kului melkein kaksi vuotta.

Kaiken kaikkiaan tässä hankkeessa roolini oli enimmäkseen hyvin tyypillinen projektinhallintaan keskittynyt tuottajan rooli. Sovin ja selvitin aikatauluja, pidin huolta siitä, että aikataulussa pysyttiin ja kaikki sovitut tapaamiset onnistuivat, kommunikoin eri tahoille heidän tarvitsemansa tiedot. Tämän hankkeen tiimoilta valitsin haastateltavakseni läänintaitelija Suvi Solkion, joka edusti Taiteen edistämiskeskusta ja koordinoi koko Sata kohtaamista -hankkeen. Solkio on itsekin toiminut tuottajana, tuottajien kanssa ja tuottajien kautta, joten hänellä on kokemusta ja näkemystä tuottajuuteen.

4.2 Tatu ja Sote — taiteen tuotanto hyvinvointityössä

Toinen projekti, jonka valitsin tutkimukseeni, oli osallistumiseni Hyvinvoinnin välitystoimiston osallistavan taiteen tuotannon valmennukseen. Tatu ja sote — taiteen tuotanto hyvinvointityössä -valmennuksessa tarkasteltiin taiteen soveltavaa käyttöä liiketoiminnallisesta näkökulmasta. Valmennusta järjestettiin kolmessa eri kaupungissa (Jyväskylässä, Lappeenrannassa ja Turussa), ja tavoitteena oli palvelumuotoilla taiteen hyvinvointiosaamisesta kestävää liiketoimintaa. Valmennusohjelmaan valittiin

henkilöitä, joilla oli työkokemusta taiteen, kulttuurituotannon tai sosiaali- ja terveysalan kentiltä. Opiskelijaryhmissä koottiin tiimejä, joissa oli vähintään yksi edustaja joka alalta, ja tiimi lähti omista osaamisalueistaan ja kiinnostuksenkohteistaan kehittämään taidelähtöistä palvelua sosiaali- ja terveysalalle.

Oma tiimini kehitti palvelun nimeltä ”Kuva tulee kylään”. Siinä kuvataiteilija piirtää muistisairaasta ja hänen lähiomaisestaan muotokuvan samalla kun sote-ammattilainen kartoittaa omaishoitajan jaksamista ja tarjoaa tukea ja virkistystä arkeen. Palvelu vietiin asiakkaiden kotiin. Roolini tässä projektissa oli lähes korostetun kulttuurituottajamainen. Koulutuksissa meille kerrottiin eri rahoitusmahdollisuuksista, tehtäväni oli selvittää mitkä niistä olisivat palvelullemme sopivimpia, missä meidän kannattaisi toimintaamme markkinoida ja miten palvelusta saataisiin toimiva. Erityisen mielenkiintoista tässä hankkeessa tuottajana oli toimia välittäjänä ja tulkkina — kuvataiteilijoiden käyttämä kieli ja taiteen arvomaailma olivat etäällä yrittäjyydestä ja liiketalouden logiikasta. Sosiaali- ja terveysalan ammattilaisten vahva ammattitaito oli korvaamattoman upea pohja, jolle rakentaa palvelua ja sen markkinointia, kun tarjolla oli niin paljon sisäpiirin tietoa.

Suurimmaksi haasteeksi palvelua muotoillessa nousi hinnoittelu. Verot, sivukulut ja muu nielevät leijonanosan, lisäksi palvelu on vaikeasti monistettavissa, mikä on toki myös sen valtti. Kulttuurialan palvelut ovat usein hyvin persoonasidonnaisia ja ainutkertaisia, joiden arvo on usein juuri ainutlaatuisessa kohtaamisessa. Näin ollen meidänkin palvelumme materiaalikulut eivät juuri päättä huimanneet, tuotantotiloja ei tarvittu, ja markkinoinniin vaatimat kulut olisivat hyvin maltillisia — henkilötyötunteja sen sijaan olisi tarvittu itse työpajoihin ja niiden aikatauluttamiseen, eikä tätä palvelua pysty montaa kertaa toteuttamaan samana päivänä.

Eräs tiimimme jäsen oli kiinnostunut yrittäjyydestä, joten sovimme jo alusta, että minun roolini tuottajana käytännössä loppuisi valmennuksen päätyttyä (eli lukuvuoden 2016—2017 päätyttyä) — olisin mukana kehittämässä palvelua, ideoimassa ja kontaktoimassa rahoitustahoja ja selvittämässä mahdollisia laskutustapoja. Tämä oli järkevintä siksi, että tämä kyseinen tiiminjäsen oli jo valmiiksi verkostoitunut asiakasrajapintaan. Erityisen arvokasta osaltani tässä valmennuksessa oli verkostoituminen ja kokemukset, vaikka palvelusta ei minulle pysyvää työpaikkaa muodostunutkaan.

4.3 “En nää enää nenää” — animoitu musiikkivideo

Opintolukuvuoteni projekteista kenties erikoisin oli animaatiotuotanto Anni Nykäsen kanssa. Lukuvuoteni aikana toimin kahdessa eri hankkeessa, jotka linkittyivät Turun AMK:uun, En nää enää nenää -musiikkivideon tuottaminen oli niistä toinen.

Tutustuin Anni Nykäseen Turun sarjakuvakerholle tuottamani yhteisötaidehankkeen myötä, ja hän otti minuun yhteyttä syyslukukauden loppupuolella animaatiohankkeen tuottajan pestistä. Tuottajaa hän tarvitsi lähinnä paperityötä varten. Tässä hankkeessa roolini oli erittäin “tarvittaessa töihin kutsuttava” — Nykänen on toiminut visuaalisella alalla yksityisyrittäjänä jo pidempään, ja hän ohjasi animaation ammattitaidolla ja tehokkaasti. Teimme yhdessä syksyllä aikataulusuunnitelman sen pohjalta, mitä Nykänen arvioi kunkin työvaiheen vaativan, olimme yhteydessä tarpeen mukaan, lähinnä kun jokin asia tuli kommunikoida eteenpäin tai tavata animaation tilaaja.

Minun tehtäväkseni tuli lähinnä selvittää sopimusteknisiä yksityiskohtia, joilla saataisiin animaation oikeudet oikeille henkilöille. Kiinnostavaa kyllä, tämä hanke on edelleen auki. Tapasin asiasta vastaavan opettajan joulukuun alussa ja hän lupasi kirjoittaa tarvittavat sopimukset oikeissa muodoissaan tammikuun alkuun mennessä. Tätä ei vielä tätä kirjoittaessa eli elokuussakaan ole tapahtunut lukuisista yhteydenotoista huolimatta. Toukokuussa opettaja oli ollut yhteydessä Nykäseen luvaten, että asia hoituu “ensi viikolla”, mutta ensi viikkoa ei vielääkään ole tullut. Tuottajan roolia tarkastellessa on kiinnostavaa huomata, että Nykänen on animaation ohjaaja, eikä ollut ollut asiaa käsittelevän opettajan kanssa yhteydessä ko. sopimuksista ennen tätä toukokuista sähköpostia. Haastattelin Nykästä erityisesti yksin yrittävän taiteilijan näkökulmaa kuunnellen.

4.4 Nykyaikaa virtuaalisessa todellisuudessa

Toinen opintojeni aikainen hanke, jossa Turun AMK oli mukana, oli Nykyaikaisen tutkimusryhmän VR/AR-hanke (virtual reality/augmented reality). Olin yhteydessä tutkimusryhmän vetäjään Eero Merimaahan, ja tapasimme muutamia kertoja ideoidaksemme hankkeita. Niiden ja muun työn pohjalta kirjoitettiin apurahahakemus osaksi suurempaa 6Aika-hankerahoitushakemusta.

Vuoden kuluessa VR/AR-hanke sulautettiin osaksi suurempaa kokonaisuutta, eikä hanke ainakaan lukuvuoden 2016—2017 päättyessä ollut realisoitunut sen kummemmin. Valitsin tämänkin projektin mukaan hyväksi, ja varsin yleiseksikin esimerkiksi tuottajan työstä - teemme paljon taustatyötä ja suunnittelua esimerkiksi apurahahakemuksia varten, eivätkä hankkeet välttämättä koskaan toteudu. Haastattelin Merimaata kuvataiteilijan ja kuvataideopettajan näkökulmasta tuottajaan ja tuottajuuteen nähden.

4.5 Seikkisrock

Viides ja viimeinen projekti, jonka rajasin mukaan tähän tutkimukseen, on Lasten- ja nuortenkulttuuriyhdistys Vilperi ry:n järjestämä Seikkisrock, joka järjestettiin kesäkuussa 2017 jo 19. kerran. Seikkisrock järjestetään Turun Seikkailupuistossa, ja sen tavoitteena on tarjota monipuolinen ja korkealaatuinen tapahtuma lapsille ja lapsiperheille. Seikkisrockissa on aina mukana musiikkiesitysten lisäksi paljon laajemmallakin skaalalla kulttuuria (kuten sirkusta, akrobatiaa, interaktiivisia ääni- ja valotaidetoksia). Tapahtuma on myös hinnoiteltu maltillisesti, jotta se olisi mahdollisimman helposti lähestyttävä, ja tavoittaisi nekin lapsiperheet, jotka eivät välttämättä festivaaleille yleensä osallistuisi. Seikkisrock lahjoittaa yrityskummien kautta myös vähävaraisille perheille lippuja festivaaleille. Myös lasten omia yhtyeitä kuullaan festivaaleilla.

Olin mukana tässä tapahtumassa jo toista vuotta, ja omana erityisenä vastualueenani siinä on ollut Seikkisrockin kirjallinen ulosanti. Kirjoitin apurahahakemuksia, selvityksiä ja lehdistötiedotteita. Haastateltavakseni valitsin Petri Katajarinteen, joka on Vilperi ry:n puheenjohtaja, mutta myös Nuori Yrittäjyys ry:n asiantuntija.

4.6 Muita tehtäviä ja tendenssejä

Edellä mainittujen tehtävien lisäksi tuotin Lasten- ja nuortenkulttuuriyhdistys Vilperi ry:n kautta Turun kaupungin rahoittaman Sata vuotta lapsuutta -yhteisötaideteoksen, toimin

B-gallerian näyttelyvastaavana, ja kirjoitin ja käänsin eri tahoille lehdistötiedotteita ja muuta materiaalia.

Pohtiessani rooliani ja tehtäviäni näissä eri hankkeissa tai projekteissa lukuvuoden 2016-2017 aikana huomaan niissä tiettyjä tendenssejä. Omissa työtehtävissäni taidollisesti on korostuneena kirjoittaminen: tekstin tuottaminen ja editointi. Tähän varmasti vaikuttaa akateeminen koulutustaustani — aiempi tutkintoni on filosofian maisteri, minulla oli englanti pääaineena, ja siitä vielä tarkemmin diskurssianalyysin linja. Minulla on myös opettajan pätevyys. Kielitaidon ja tekstin tuottamisen kyvyn lisäksi näissä hankkeissa vaadittiin tehokasta tiedonetsintätaitoa (usein vierailta aloilta), löydetyt tiedon nopeaa sisäistämistä ja sen välittämistä, ajanhallintaa ja keskeneräisyyden sietämisen taitoa. Koin myös, että viestintä ja muut projektin osat, jotka helposti koetaan “ylimääräisiksi” tai “vähäpätöisiksi” seikoiksi, joista kukaan ei hanketta tehdessä ole kovinkaan kiinnostunut tai joita pidetään välttämättömänä pahana, eli ne asiat, jotka usein tehdään muiden työtehtävien ohessa tai jälkeen, ovat usein ne yksityiskohdat, jotka tekevät hankkeesta toimivan ja onnistuneen. Lisäksi ne ovat osia, joihin tuottajan täytyy joko varata riittävästi aikaa tai järjestää toinen tekemään ne.

Haastattelujen pohjalta sain tuottajan rooleista ja käyttötarkoituksista kattavan, moninäkökulmaisen katsauksen, joka tuki sekä omaa kokemustani että aiempia tutkimustuloksia.

5 HAASTATTELUT

Haastatteluni yhteistyötahojen kanssa alkoivat aina haastateltavien taustoja kartoittavista kysymyksistä haastateltavien taustoista, mutta haarautuivat haastateltavan oman erikoisalan ja kiinnostuksenkohteiden sekä tarpeiden mukaisesti eri suuntiin. Haastattelun aluksi kartoitin myös haastateltavan suhdetta tuottajuuteen: olivatko he tuottajia, olivatko he työskennelleet aiemmin tuottajien kanssa, vai oliko koko tuottajuuden käsite kenties uusi ennen yhteistyötämme. Sen jälkeen keskustelimme tuottajan roolista yhteisessä hankkeessamme, josta lähdimme luomaan tulevaisuusskenaariota, missä muissa yhteyksissä haastateltava näkisi tuottajan hyödylliseksi joko itselleen tai yleensä. Keskustelimme myös taidoista ja ominaisuuksista, joita haastateltava arvosti tuottajassa tai yhteistyökumppanissa ylipäättään. Kaikki haastattelut tehtiin kesän 2017 aikana. Tutkimuksessa käytetty materiaali pohjautuu haastatteluista tekemiini muistiinpanoihin, jotka haastateltavat ovat tarkastaneet ja hyväksyneet.

5.1 Suvi Solkio

Suvi Solkio, jonka kanssa työskentelin Sata kohtaamista -yhteisötaidehankkeessa, on Taiteen edistämiskeskuksen yhteisötaiteen läänintaiteilija (2015—2017). Hän on koulutukseltaan kuvataiteilija (AMK), ja toiminut paljonkin tuottajana, joskin samassa roolissa nimikkeillä projektipäällikkö, koordinaattori tms. Solkio on itse oppinut ja edennyt tuottajan uralla erityisesti ”maalaisjärjellä ja 20-vuotiaan minä osaan kaiken -asenteella”. Hän kokee, että tuottajan työ on suurelta osaltaan projektiperusteista, ja hyvän tuottajan on hallittava koko projektin tapahtumakaari. Solkiokin on huomannut, että tuottajan osuus usein leikataan pois projekteista — niissäkin hankkeissa, joiden hakujulistuksessa on haettu taiteilijaa ja tuottajaa, hänen kokemustaustallaan varustetun ihmisen on odotettu selviävän ilman. Yhteistyötahojen, joiden työtehtäviin on kuulunut Solkion luotsaamien hankkeiden avustaminen, tuntimäärä on usein mitoitettu merkittävästi alakanttiin työmäärään nähden.

Taiteilijana Solkio näkee, että utopia olisi se, että tuottaja hoitaisi konkretian: tuottaja ja taiteilija toimisivat heti alusta saakka yhdessä, vastuunjaot ja roolitukset olisivat selvät

sekä kommunikointi toimisi. Pohdimme, johtuuko byrokratiasta vai mistä, ettei tällaisia tiimejä palkata enemmän. Solkion mielestä tuottajan tehtävä ei välttämättä ole hoitaa taiteilijan asioita, mutta olla kenties taiteilijan tukena sen selvittämisen prosessissa, miten taiteilijan tulee toimia, mikäli haluaa elää taiteen teolla. On sekä taiteilijan että tuottajan vastuu kouluttaa yleisö asiakkaiksi. Taiteilijat voisivat käyttää enemmän tuottajien taitoja hyväkseen kehittääkseen työtään ammattimaisempaan suuntaan, ja esimerkiksi selvittää kuinka tehdä taiteestaan monistettavampaa. Tuottajasta on hyötyä Solkion mielestä myös neuvottelutilanteissa “bufferina”, erityisesti keskusteltaessa raha-asioista — on helpompaa puolustaa toisen oikeuksia kuin vaatia itselleen enemmän. Tuottaja myös tietyllä tapaa menee takuuseen tekijästä ja teoksesta.

Solkio arvostaa tuottajassa myös avoimuutta ja nopeutta, ja toivoo tuottajalta ymmärrystä luovasta prosessista. Tuottaja ja taiteilija -yhteistyössä toimijat ovat parhaimmillaan heijastuspintana puolin ja toisin. Solkio nostaa myös tuottajuudesta esiin roolin, joka mainittiin myös Tuottaja2020-hankkeen loppuraportissa: Tuottaja tekee prosessin näkyväksi, avaa ulospäin ja sanallistaa. (Björkvist & Halonen 2012, 37.) Usein esimerkiksi yhteisötaidetta tehdessä taiteilijalla on kädet täynnä ohjaustyötä, jolloin tuottaja toimii työparina ottamassa kuvia ja muuten raportoi tapahtumaa.

5.2 Leeni Sauvola

Tatu ja sote — taiteen tuotanto hyvinvointityössä -valmennusohjelmassa työskentelin lähihoitaja (yo) Leeni Sauvolan kanssa. Hän ei ollut aiemmin työskennellyt tuottajan kanssa, mutta kokemus oli hänelle myönteinen. Tuottajalla oli tietotaitoa esimerkiksi rahoitusväylistä sekä verkostoja, joita idearikas ja yrittämisestä kiinnostunut Sauvola kaipasi ideoidensa toteuttamisen tueksi. Tuottajan läsnäolo toi myös tietynlaista auktoriteettia ja vähintäänkin henkistä tukea neuvottelutilanteisiin. Tuottajan rooliin Sauvolan mielestä kuului myös työmoraalin ylläpito, jos oma usko hankkeeseen alkoi loppua. Sauvola koki tarpeelliseksi ja hyödylliseksi muutenkin luovien alojen tuonnin suljetuille aloille, kuten sosiaali- ja terveysaloille. Tärkeää olisi nimenomaan rakentaa palveluita kuunnellen niitä, joihin asia aidosti vaikuttaa, eli asiakkaita ja hoitajia. Tuottajan kanssa vaikka vain “brainstormattua” olo oli inspiroitunut, ja avautui uusi ajatuksia ja mahdollisuuksia — suljetulla hoitoalalla kun katoaa helposti ajatus vaihtoehtoista.

5.3 Anni Nykänen

Anni Nykänen on animaattori, sarjakuvataiteilija, kuvittaja ja graafinen suunnittelija. Hänellä ei ollut tuottajaa, mutta yksityisyrittäjänä hän on tottunut ja joutunut tuottamaan käytännössä hankkeensa. Nykänen kokee, että tuottajasta olisi hänelle hyötyä erityisesti apurahakausina ja niihin liittyvän byrokratian hoitamisessa. Lisäksi hän kokee, ettei tekstien tuottaminen ole hänelle helppoa — ideoiden ja tekstien pallottelusta olisi hyötyä, vaikka kynnyksen keskenäisen näyttämiseen yhtään kenellekään on korkea. Myös myyntihalukas ja -taitoinen tuottaja tai assistentti olisi erinomaisen kätevä; Nykänenkin kokee suomalaisen kulttuurin enemmän kannustavan oman työn (etenkin luovan) vähättelyyn. Tuottajasta olisi siis etua eräänlaisena edustajana eri tilanteissa. Animaatiota opiskeleva Nykänen on myös kokenut, että tuottajalla on olennainen rooli asiakkaan kanssa kommunikoinnissa ja mahdollisten ristiriitojen ratkaisijana — tuottajan tehtävänä kun on myös huolehtia siitä, että asiakas saa mitä on tilannut. Muutenkin Nykänen arvostaa ammattimaista otetta tuottajassa, erityisesti asiantuntemusta, aktiivista otetta kommunikoinnissa ja oma-aloitteisuutta. Erityisen kätevä olisi tuottaja, joka hoitaisi apurahat, “pitchauksen” (so. esittää ideansa lyhyessä ajassa tiivistetysti ja tehokkaasti, myyden ideansa) ja muun markkinoinnin — eli käytännössä mahdollistaisi Nykäselä vapaat kädet tehdä työtään.

5.4 Eero Merimaa

Eero Merimaa on kuvataiteilija (AMK) ja opettaja Turun AMK:ssa. Hänellä oli sama kokemus kuin Solkiolla taideopetuksen antamista valmiuksista omaa tuottajuutta kohtaan - varsinaista opetusta ei juurikaan ollut, mutta koulutuksen ohessa annettiin ymmärtää, että oman työn tuotannolliset asiat täytyy tehdä itse. Merimaa kuitenkin koki, että kentän hiljaisen tiedon rahoituksesta ja tuottamisesta yleensäkin saattoi oppia koulussa verkostoitumalla.

Merimaan mielestä taiteilija-tuottaja-yhteistyö olisi erittäin tervetullutta. Hänen mukaansa taiteilijat hyötyisivät “sparrauskavereista”, joiden kanssa ideoita voisi pallotella ja kehittää pidemmälle ja toimivammiksi. Lisäksi tuotantotyön jakaminen helpottaisi taiteilijan keskittymistä itse työntekoon. Hänen mukaansa ainakin

kuvataiteilijat ovat hyvin selvillä siitä, mitkä tahot rahoittavat taiteellista työtä, mutta näkee, että taiteellisen työn prosessin aikana siitä voi olla vaikea irrottautua ja sanallistaa työskentelyä. Merimaa mainitsi myös apurahakentän muutoksesta — aiemmin saattoi apurahaa hakea yleisemmin, esimerkiksi työkaluihin, ja sitä myönnettiin; nykyisin jo hakuvaiheessa täytyy olla selvillä kohdeyleisö ja tavoite. Etukäteisarviointi on paljon tiukempaa. Taiteen instrumentaalinen arvo on noussut, ja halutaan jokin laskettava arvo jo apurahahakemukseen — tässä on erinomainen paikka tuottajalle toimia tulkkina.

Merimaalla oli myös kokemusta tuottajan kanssa työskentelystä — tuottaja oli tällöin lähinnä koordinoinut aikatauluja ja ottanut eri tahoihin yhteyttä. Merimaa näki kuitenkin hedelmällisimpänä vaihtoehdon, jossa tuottaja voisi ottaa kantaa myös taiteelliseen sisältöön ja olisi näin prosessissa kiinteästi mukana. Tämä varmasti lisäisi mielenkiintoa, olisi tuottajan kannalta motivoivampaa, ja toisi myös taiteilijan työskentelyyn sitä helpottavia aikarajoja. Tällaisessa muodossaan taiteilija-tuottaja-yhteistyö vaatisi tietenkin persoonallisuuksien yhteensopivuutta. Merimaa esittääkin, että tuottajat voisivat esimerkiksi jo opintojen aikana tulla röyhkeämmin taiteilijoita kohti ja saada tällaisia hedelmällisiä yhteistyöprosesseja käyntiin. Taiteilijakentällä on Merimaan mukaan halua projekteihin ja poikkitieteelliseen toimintaan — kunhan rahoitus on järkevää. Taiteellinen työ on ja se pitäisi nähdä laajempaan kenttään kuin vain puhtaana itseilmaisuna, Merimaa sanoo.

Myös Merimaa, kuten Solkiokin, oli vahvasti sitä mieltä, että taiteilijat ja tuottajat molemmat ovat tärkeässä asemassa oman työnsä aseman nostamisessa: kummallakin on valta ja vastuu tehdä valistustyötä siitä, miten ostajat ostavat kulttuuripääomaa, ja että kyse on ammatillisesta toiminnasta. Yleisö ja katsoja eivät ole vain passiivisessa asemassa.

5.5 Petri Katajarinne

Petri Katajarinne on Lasten- ja nuorten kulttuuriyhdistys Vilperi ry:n puheenjohtaja, ja toimii myös Nuori yrittäjyys ry:ssä asiantuntijana. Hän on itsekin tuottaja ja toiminut 10 vuotta tuottajaopettajana. Katajarinteen mukaan hyvälle tuottajalle tärkeitä ovat koulutus, kokemus, substanssiosaaminen ja verkostot. Tuottajille hän peräänkuuluttaa

enemmän johtamistaitoja, talousasioiden osaamista ja projektinhallintataitoja. Hän näkee tuottajan tuotannon toimitusjohtajana, jonka tehtävänä on huolehtia siitä, että tuotanto mahdollistuu: vastata aikatauluista ja resursseista. Katajarinne näkee tuottajan mahdollistajana, joka ymmärtää prosessin, ymmärtää miten toimii taiteellinen tekeminen, mutta ymmärtää myös sen reunaehdot. Tuottajan täytyy pitää mielessään tuotannon koko kuva ja ymmärtää mitä ollaan tekemässä: missä myydään ja kenelle myydään. Katajarinteen näkökulma tuottajuuteen on ennenkaikkea pragmaattinen: tuottaja ei tietenkään saa huijata tai vesittää tuotantoja, mutta on olennainen osa tuottajan ammattitaitoa kyetä kertomaan, millä keinoilla tavoiteltuun taloudelliseen lopputulokseen voidaan päästä. Mikäli taiteilija ei halua tinkiä näkemyksestään, on tuottajan tehtävä miettiä miten tuotanto voidaan toteuttaa toisin.

Katajarinteen mielestä tuottaja ja tuottajuus kannattaisi ylipäätään ymmärtää laajalaisemmin, eikä vain esimerkiksi kulttuurituottajaksi, urheilutuottajaksi tai mediatuottajaksi. Tuottajat voivat olla myös esimerkiksi projektipäälliköitä ja yhteyspäälliköitä. Ylipäätään tuottajat tarvitsevat hänen mukaansa myös suhdetoimintataitoja. Olisi tarkoituksenmukaista, että tuottajat rohkeasti opettelisivat puhumaan bisneksen kieltä.

5.6 Yhteistä haastatteluille

Useimmin mainituksi ja tärkeimmäksi taidoksi haastatteluissa nousi tuottajan budjetointi- ja rahoitustaidot, erityisesti tiedot eri rahoitustavoista ja -lähteistä. Tuottajan tulisi ymmärtää luovaa prosessia, puhua tarvittaessa talouden kieltä ja omata hyvät projektinhallintataidot. Olennaiseksi ominaisuudeksi nousi myös tietynlainen asenne, joka olisi innostava, kannustava ja työtunteja laskematon. Myös oma-aloitteisuus olisi tärkeää – tuottajalle olisi eduksi luoda työmahdollisuuksia ja myös pitää huolta, että kaikki osa-alueet hankkeesta tosiaankin etenevät halutulla tavalla aikataulun mukaisesti. Tärkeimmäksi rooliksi haastattelujen perusteella nousikin selkeästi taloushallinnon taitajan rooli – joskaan ei välttämättä kirjanpidollisen osaamisen, vaan rahoitusmahdollisuuksien luoja rooli.

Useammassakin haastattelussa nousi esiin myös tuottajan roolille tärkeänä ymmärrys välittäjän asemasta – tuottajan tulisi helpottaa taiteilijoiden työtä ja produktioiden

sujuvuutta, eikä tehdä asioista tarpeettoman monimutkaisia. Tuottajan tulisi ymmärtää ajoittain astua sivuun ja keskittyä tarkkailijan, dokumentoijan rooliin, ja nousta sieltä välittäjäksi, tulkiksi ja eteenpäinviejäksi kun tilanne sitä vaatisi. Kannustava ja myönteinen asennoituminen yhdistettynä toimivaan kommunikaatioon oli hyvin tärkeä toimivassa tuottajasuhteessa.

6 YKSI KUVA KULTTUURIOSAAJUUDESTA

Tässä tutkimuksessa pohdittiin kysymyksiä tuottajan rooleista vuonna 2017. Millainen on luova tuottaja, millainen hänen pitäisi olla? Mitä luova tuottaja tekee vuonna 2017, mitä hän voisi tehdä?

Tietyt tendenssit, joita Tuottaja2020-hanke ja Luostarisen selvitys vuodelta 2010 olivat ennustaneet, olivat nähtävissä. Haastattelussa Katajarinteen kanssa nousi esille hyvin vahvasti Tuottaja2020-hankkeen Tarjanteen (ks. luku 2) ajatus liiketaloudellisesta osaamisesta. Tunnistan tämän ja allekirjoitan väitteen myös — erityisesti kulttuurituottajaksi saattaa ajautua puolivahingossa ja ikäänkuin “haaveillen” korkeatasoisemmista kulttuuritapahtumista, tai “omannäköisistä” tapahtumista, jolloin liiketaloudellinen osaaminen voi olla jopa käytännössä olematonta. Ja vaikka tekninen osaaminen olisikin heikkoa, olisi Katajarinteen peräänkuuluttama talouden kielitaito ehdottoman välttämätön vallitsevassa toimintakulttuurissa laajassa merkityksessä. Myös Luostarisen tutkimus totesi hybriditalouden haasteeksi eri aloilla puhuttujen kielten erilaisuuden ja toimintatavat, sekä stereotypioihin pohjaavat ennakkoluulot. Tuottajalle onkin siinä paikka: katalyyttinä liiketaloudellisuuden ja kulttuurin välillä. (Luostarinen 2010, 39.)

Haastatteluista, projekteista havainnoimalla kerätystä aineistosta ja myös muusta lähdemateriaalista nousi esille myös tuottajan oma aktiivisuus ja aloitekyky — luovalla alalla ei ainakaan tämän otannan perusteella oikein voi jäädä odottamaan, että isotkaan hankkeet toteutuisivat odotetulla tavalla, tai avainasemassa olevat toimijat toimisivat sovitulla tavalla. Projekteja reflekoivan aineiston perusteella erityisen olennaisiksi ominaisuuksiksi nousivat paineensietokyky, epävarmuuden sietokyky ja aikataulujen hallinta. On olennaista kyetä vaihtamaan roolista toiseen, myös hankkeen sisällä, varsinkin jos kyseessä on pienempi hanke. Tuottaja saa välillä toimia ohjaajana, taiteilijana, rahastonhoitajana ja monena muuna. Hankkeilleni yhteistä oli myös jo aiemmin mainitsemani viestintäpainotteisuus. Yleisesti ottaen tuottajat kirjoittavat hankkeen aikana monenlaisia eri tekstejä eri tekstilajeissa, mutta vankka kielitaitoni tuo minulle usein lisähommia, monessakin mielesä.

Muutoin aineiston perusteella tuottajan tulisi kyetä yhteistyöhön, kommunikaatioon, innostamiseen — ja aikatauluttamiseen. Tuottaja on sparrauskaveri, kohtaa ihmisen ihmisenä ja etsii tuotannoille toimivat ratkaisut. Hänen tulisi olla rohkea ja

ennakkoluuloton ja toimia juuri siellä missä tarvitaan eli rajapinnoilla ja tulkkina – suunnata yritysmaailmaan muokkaamaan sen ilmapiiriä luovia ammattilaisia vastaanottavammaksi.

Tapaustutkimus keskittyy pieneen, merkittävään otantaan ja tarkastelee sitä huolellisesti. Tutkimalla vuoden ajan luovaksi tuottajaksi (medianomi, yamk) valmistuvan tuottajan erilaisia työtehtäviä saadaan luovan tuottajan työtehtävistä jonkinlainen käsitys. Tuottajia on monenlaisia, mutta tuottajan valitsemissa projekteissa, suuntauksissa ja yhteistyökumppaneissa on persoonalla ja kiinnostuksenkohteilla oma, suuri merkityksensä — niin hyvässä kuin pahassa. Voidaan kuitenkin näiden löydösten ja niitä täydentävien haastattelujen pohjalta todeta, että nimenomaan erilaisille tuottajille on tarvetta: ammattimaisuus, intohimo ja rohkeus edellä luodaan uutta.

7 LOPUKSI

Tässä tutkimuksessa pohdittiin sitä, mitä tuottaja tekee vuonna 2017, mitä tuottaja voisi tehdä, jos maailma toimisi paremmin, ja millainen tuottaja on hyvä tuottaja. Yhteistyökykyistä ja aloitekykyistä tuottajaa, joka ymmärtää bisneksen kieltä ja logiikkaa, tarvitaan ainakin kulttuurialalla - vähintäänkin viemään sitä taloudellisesti kestävämpään suuntaan.

Tutkimuksen perusteella olemme yhä sen matkan alussa, jota Tuottaja2020-hanke ja Tuottaja telakalla -tutkimus kaavailivat. Olemme yhä matkalla kohti sitä säpäleistä ja mosaiikkimaista työuraa, jossa me tuottajat saamme luovia, ideoida, kehittää ja kehittää myös rahoituksen. Innovaatioita kaivataan ja luovuutta ylistetään, mutta jo rahoitusta hakiessa tulisi kyetä esittämään mitattavat tulokset ja riittävä hyöty - vaateet ovat hieman ristiriidassa, jos samalla haetaan jotakin täydellisen uutta.

Jatkotutkimusta ja -kehittämistä varten tämäkin tutkimus nostaa esille ainakin rahoituksen ongelmallisuuden. Tuottajalle rajapinnoilla toimivana tulkkina, välittäjänä, palvelumuotoilijana ja visionäärinä olisi kysyntää ja käyttöä, mutta kuinka nopeasti muuttuvat yhteiskunnan rakenteet ja rahoitusmallit tukemaan välillä väistämättä voittoa tuottamatonta luovaa toimintaa? Tulee olemaan myös kiinnostavaa nähdä, kehittyvätkö tuottajan tehtävät tässä kaavailtuihin suuntiin.

Mutta tätä tämä on - meillä jokaisella luovan alan ammattilaisella on vastuumme ja velvollisuutemme kasvattaa ja kouluttaa yleisöämme, myös asiakkaita.

LÄHTEET

Björkvist, L. & Halonen, K. 2012. Kulttuurituotannon kehittämistä eurooppalaisessa kontekstissa. Teoksessa Halonen, K. (toim.) Kulttuurituottajakoulutuksen suuntaviivoja, 36-37. Saatavilla:

http://tuottaja2020.metropolia.fi/fileadmin/user_upload/katalysoi/12_suuntaviivoja_VALMIS.pdf.

Haataja, S.; Lehti, M.; Metsävuori, L.; Poutanen, T.; Ritvanen, J.-M. & Viitaniemi, S. (toim.). 2014. Tulevaisuuden urapolut – korkeakoulutettujen ohjaus muuttuvassa työelämässä. Saarijärvi: Saarijärven Offset Oy. Saatavissa myös:

<http://julkaisut.turkuamk.fi/isbn9789522164483.pdf>.

Halonen, K. (toim.) 2012. Kulttuurituottajakoulutuksen suuntaviivoja. Tuottaja2020-hankkeen loppuraportti. Saatavilla:

http://tuottaja2020.metropolia.fi/fileadmin/user_upload/katalysoi/12_suuntaviivoja_VALMIS.pdf.

Helsingin Sanomat 2017. "Sipilä: Tulot rakennettava sirpaleista." Viitattu: 31.7.2017. Saatavilla:

<http://www.hs.fi/politiikka/art-2000005287628.html>.

Iso-Aho, J. & Soini, A. 2012. Vapaaehtoistyön laajat mahdollisuudet. Teoksessa Halonen, K. (toim.) Kulttuurituottajakoulutuksen suuntaviivoja, 24-26. Saatavilla:

http://tuottaja2020.metropolia.fi/fileadmin/user_upload/katalysoi/12_suuntaviivoja_VALMIS.pdf.

Lehti, M. 2012. Esipuhe – ohjausta tulevaisuuden urapoluille. Teoksessa Haataja, S.; Lehti, M.; Metsävuori, L.; Poutanen, T.; Ritvanen, J.-M. & Viitaniemi, S. (toim.). 2014. Tulevaisuuden urapolut – korkeakoulutettujen ohjaus muuttuvassa työelämässä, 5-7. Saarijärvi: Saarijärven Offset Oy. Saatavissa myös: <http://julkaisut.turkuamk.fi/isbn9789522164483.pdf>.

Kaunisharju, K. 2012. Puheenvuoro: Kulttuurituotannon rooli luovan talouden kehittämisessä. Teoksessa Halonen, K. (toim.) Kulttuurituottajakoulutuksen suuntaviivoja, 13. Saatavilla:

http://tuottaja2020.metropolia.fi/fileadmin/user_upload/katalysoi/12_suuntaviivoja_VALMIS.pdf.

Luostarinen, N. 2010. Tuottaja telakalla - havaintoja mahdollisuuksista toimialojen rajapinnoilla. Opinnäytetyö. Kulttuurituotannon koulutusohjelma (ylempi AMK). Humanistinen ammattikorkeakoulu. Viitattu 31.7.2017. Saatavilla: <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2010052910949>.

Poutanen, T. 2012. Työuran näkymiä historiasta tulevaisuuteen. Teoksessa Haataja, S.; Lehti, M.; Metsävuori, L.; Poutanen, T.; Ritvanen, J.-M. & Viitaniemi, S. (toim.). 2014. Tulevaisuuden urapolut – korkeakoulutettujen ohjaus muuttuvassa työelämässä, 10-12. Viitattu: 23.8.2017. Saatavissa myös: <http://julkaisut.turkuamk.fi/isbn9789522164483.pdf>.

Rouhelo, A. 2012. Monimuotoistuvat urapolut. Teoksessa Haataja, S.; Lehti, M.; Metsävuori, L.; Poutanen, T.; Ritvanen, J.-M. & Viitaniemi, S. (toim.). 2014. Tulevaisuuden urapolut – korkeakoulutettujen ohjaus muuttuvassa työelämässä, 13-17. Saarijärvi: Saarijärven Offset Oy. Viitattu: 23.8.2017. Saatavissa myös: <http://julkaisut.turkuamk.fi/isbn9789522164483.pdf>.

Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006. Mitä laadullinen tutkimus on: lyhyt oppimäärä. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarasto. Viitattu 13.7.2017. Saatavilla: http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L1_2.html.

Tarjanne, P. 2012. Puheenvuoro: Tulevaisuuden tuottaja. Teoksessa Halonen, K. (toim.) Kulttuurituottajakoulutuksen suuntaviivoja, 34. Saatavilla: http://tuottaja2020.metropolia.fi/fileadmin/user_upload/katalysoi/12_suuntaviivoja_VALMIS.pdf.

Turku AMK, Turku University of Applied Sciences 2017. Kulttuurialan ylempi AMK, luova tuottaja. Tutkintokuvaus. Viitattu 11.8.2017. Saatavilla: <https://www.turkuamk.fi/fi/tutkinnot-ja-opiskelu/tutkinnot/kulttuurialan-ylempi-amk-luova-tuottaja/>.

Törmi, K. 2017. Lehdistötilaisuus Täydenkuun tanssit, Pyhäjärvi. 23.7.2017.

Valtioneuvosto 2017. Kärkihankkeiden esittelyinfot. Viitattu 13.7.2017. Saatavilla: <http://valtioneuvosto.fi/hallitusohjelman-toteutus/karkihankkeiden-infot>.